

Republička agencija za elektronske komunikacije
Višnjićeva 8, 11000 Beograd
"Javne konsultacije"

e-mail: javnekonsultacije@ratel.rs; ratel@ratel.rs

1 **PREDMET: Predlozi, sugestije i komentari na nacrt Pravilnika o obimu i sadržaju osnovnog**
2 **skupa iznajmljenih linija**
3

4 Poštovani,
5

6 Zahvaljujemo se na mogućnosti da iznesemo svoje mišljenje u vezi nacrta Pravilnika o obimu i
7 sadržaju osnovnog skupa iznajmljenih linija. Nadamo se da će naši naredni komentari, predlozi i
8 sugestije biti u funkciji unapređenja opštih akata koji su predmet javne diskusije.
9

10 **1. UVOD**
11

12 Pravilnik o obimu i sadržaju osnovnog skupa iznajmljenih linija (Pravilnik) predstavlja u
13 terminološkom ("osnovni skup") ali i sadržajnom, suštinskom smislu inovaciju bez uzora u
14 evropskoj regulatornoj praksi. Ako Pravilnik sadrži samo sublimaciju zaključaka Izveštaja o analizi
15 relevantnog tržišta iznajmljenih linija koji se odnose na obim i sadržaj, a u njemu nije čak ni
16 identifikovan operator sa ZTS, postavlja se pitanje opravdanosti njegovog donošenja. Nakon što
17 Agencija za elektronske komunikacije (Agencija) donese rešenje o određivanju operatora sa ZTS na
18 relevantnom tržištu iznajmljenih linija¹, kao opšti akt za jednokratnu upotrebu (bez dalje primene u
19 praksi) Pravilnik bi potpuno izgubio značaj.
20

21 Iako smatramo da ovaj Pravilnik ne bi trebalo donositi, proverićemo svoj stav kroz analizu
22 Pravilnika, kao i regulatornog okruženja i okolnosti u kojima se donosi.
23

24 Pravilnik bi trebalo u potpunosti da se oslanja na analizu relevantnog tržišta iznajmljenih linija, koja
25 je u formi nacrta (*Izveštaj o analizi veleprodajnog tržišta*) bila na javnoj diskusiji. Problem je u
26 tome što je Pravilnik stavljen na javnu diskusiju, a da prethodno nije usvojen Izveštaj o analizi
27 relevantnog tržišta iznajmljenih linija. Kako je u javnoj diskusiji bilo određenih primedbi na
28 Izveštaj o analizi veleprodajnog tržišta, a stav Agencije po primedbama nije poznat (prema tome ni
29 konačan tekst izveštaja), može se koristiti samo nacrt Izveštaja, uz rizik da se koristi nerelevantan
30 tekst.
31

32 Pošto se Pravilnik o obimu i sadržaju osnovnog skupa iznajmljenih linija u suštini oslanja na
33 Izveštaj o analizi relevantnog tržišta iznajmljenih linija, korisno bi bilo da se napravi kratak pregled
34 (nacrta) ovog Izveštaja.
35

36 **2. Izveštaj o analizi relevantnog tržišta iznajmljenih linija - pregled**
37

38 **2.1 Uvodne napomene**
39

40 Na osnovu Zakona o elektronskim komunikacijama (odredbe sadržane u članovima 59,...,69),
41 Agencija za elektronske komunikacije je u obavezi da periodično, najmanje jednom u tri godine,

¹ Rešenje se donosi na osnovu Izveštaja o Analizi relevantnog tržišta, a ne na osnovu Pravilnika.

42 sprovodi analizu tržišta koja su podložna *ex ante* (prethodnoj) regulaciji. U skladu sa Zakonom o
43 elektronskim komunikacijama (ZEK), prethodnoj regulaciji podleže tržište na kome postoje
44 strukturne, regulatorne i druge trajnije prepreke koje onemogućavaju ulazak novih konkurenata, na
45 kome nije moguće obezbediti razvoj delotvorne konkurencije bez prethodne regulacije i na kome se
46 uočeni nedostaci ne mogu otkloniti samo primenom propisa o zaštiti konkurencije. ZEK je usklađen
47 sa Evropskim regulatornim okvirom iz 2002. godine i Preporukom Evropske komisije
48 2007/879/EC² o relevantnim tržištima proizvoda i usluga na području elektronskih komunikacija
49 podložnim prethodnoj regulaciji, kojom je zamenjena prethodna Preporuka Komisije iz 2003.
50 godine³. Pri sprovođenju analize, nacionalna regulatorna tela koriste, uz pomenute relevantne
51 preporuke i zakone i Smernice⁴ Komisije o definisanju i analizi relevantnih tržišta, utvrđivanju
52 statusa operatora sa značajnom tržišnom snagom i nametanju regulatornih obaveza. Smernice
53 predstavljaju doprinos harmonizaciji primene regulatornih načela i konzistentnosti regulative.
54 Korišćenjem uniformne metodologije definisanja i analize tržišta osigurava se da tržišta definisana
55 za potrebe sektorski specifične regulative odgovaraju definicijama koje bi bile primenjene saglasno
56 propisima o zaštiti konkurencije.

57

58 Nacionalna regulatorna tela imaju obavezu da koriste preporuku Komisije o relevantnim tržištima,
59 ali isto tako i pravo da identifikuju i druga tržišta u skladu sa njihovim proizvodnim i geografskim
60 dimenzijama koje imaju određena specifična nacionalna obeležja, a nisu navedena u preporuci
61 Komisije, pod uslovom da postupaju u skladu sa članom 7 Okvirne direktive. To, drugim rečima
62 znači, da Agencija za elektronske komunikacije (Agencija) ima pravo da, pored ostalih relevantnih
63 tržišta navedenih u aktuelnoj preporuci Komisije o relevantnim tržištima proizvoda i usluga na
64 području elektronskih komunikacija podložnim prethodnoj regulaciji (2007/879/EC), obavi i
65 analizu drugih tržišta iznajmljenih linija, uključujući ne samo veleprodajno, već i maloprodajno
66 tržište iznajmljenih linija, koje je bilo predviđeno u Preporuci Komisije 2003/311/EC, što je
67 sadržano u veoma značajnom recitativu 17 Preporuke 2007/879/EC⁵.

68

69 Taj deo analize Agencija nije sprovela, iako se može pretpostaviti da je u našim uslovima
70 maloprodajno tržište iznajmljenih linija tržište na kome još uvek postoje „strukturne, regulatorne i
71 druge trajnije prepreke koje onemogućavaju ulazak novih konkurenata, na kome nije moguće
72 obezbediti razvoj delotvorne konkurencije bez prethodne regulacije i na kome se uočeni nedostaci
73 ne mogu otkloniti samo primenom propisa o zaštiti konkurencije“, te da se na osnovu toga nisu
74 stekli uslovi za primenu Preporuke Komisije o ukidanju regulative u iznajmljenim linijama u
75 maloprodaji. Koliki je značaj ove propuštene analize može se proceniti već u prvom čitanju nacрта
76 Izveštaja o analizi relevantnog tržišta iznajmljenih linija, koji sadrži dosta nedoslednosti i
77 nejasnoća, jednim delom i zbog toga što su pojmovi maloprodaje i veleprodaje pomešani. Kruna
78 analize tržišta iznajmljenih linija je tabela osnovnog skupa iznajmljenih linija koje operator sa ZTS
79 (Telekom Srbija) ima obavezu da pruža u veleprodaji, koja u suštini nije ni svrsishodna ni održiva,
80 o čemu će se kasnije dati kratak komentar.

81

---

² Commission recommendation of 17 December 2007 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to *ex ante* regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services (2007/879/EC).

³ Recommendation on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to *ex ante* regulation, 11 February 2003 (2003/311/EC).

⁴ Guidelines on market analysis and the assessment of significant market power under the Community regulatory framework for electronic communications network and services, Official Journal of the European Communities, C 165/6-31, 11.07.2002.

⁵ Preporuka Komisije 2007/879/EC, recitativ 17: ...“For markets not listed in this Recommendation national regulatory authorities should apply the three-criteria test to the market concerned. For the markets in the Annex to Recommendation 2003/311/EC of 11 February 2003, which are not listed in the Annex to this Recommendation, national regulatory authorities should have the power to apply the three-criteria test in order to assess whether, on the basis of national circumstances, a market is still susceptible to *ex ante* regulation”.

82 2.2 Pojedinačni komentari

83

84 Izveštaj o analizi relevantnog tržišta iznajmljenih linija ne sadrži potpun pojmovnik.
85 Kompletiranjem pojmovnika (tradicionalne iznajmljene linije, alternativne iznajmljene linije, itd.)
86 izbegle bi se određene nedoumice i nejasnoće u tekstu. Postoje takođe pojmovi čije su definicije
87 date u pojmovniku, a ne obrađuju se u Izveštaju - deo iznajmljene linije⁶ (LLPC - *leased line part*
88 *circuit*).

89

90 U Analizi relevantnog tržišta iznajmljenih linija često se zamenjuju pojmovi maloprodajnog i
91 veleprodajnog tržišta, što rezultira nejasnim i netačnim zaključcima. U tački 3.1 “Karakteristike
92 relevantnog tržišta iznajmljenih linija”, u stavu 3. stoji:

93 *Према препорукама Европске комисије, релевантно тржиште изнајмљених линија на*
94 *малопродајном нивоу⁷ треба да укључи и основни скуп изнајмљених линија. Малопродајно*
95 *тржиште основног скупа изнајмљених линија се односи на дефинисан опсег изнајмљених*
96 *линија и то према типу (аналогна, дигитална), намени (за пренос говора, података,*
97 *симетричан/несиметричан пренос, и сл.) и капацитету изнајмљене линије.*

98 Komentar: Evropska komisija nije nikada predložila da se na maloprodajnom tržištu uključi i
99 osnovni skup iznajmljenih linija. U preporuci iz 2003. godine, Evropska komisija je preporučila
100 uvođenje minimalnog skupa iznajmljenih linija, a ne osnovnog. Inače, ako bi to bilo tačno, to bi
101 značilo da se na maloprodajnom tržištu iznajmljenih linija pored minimalnog skupa iznajmljenih
102 linija (koji je specificiran u Preporuci Komisije iz 2003. godine) uključi i nekakav “osnovni skup”
103 (koji nije definisan, niti može biti definisan, ni u jednoj preporuci Komisije), što bi bilo besmisleno,
104 jer su ova dva skupa (vidi tabelu u Izveštaju o analizi tržišta iznajmljenih linija, strana 42 i uporedi
105 je sa minimalnim skupom iz Preporuke Komisije) identična.

106

107 U nastavku iste tačke 3.1, stav 4., stoji:

108

109 *Одредбом члана 69.⁸ Закона (Закона о електронским комуникацијама), ближе услове и начин*
110 *коришћења основног скупа изнајмљених линија прописује Агенција, након одређивања*
111 *оператора са ЗТС на релевантном тржишту изнајмљених линија.*

112

113 Komentar:

114

115 U tački 3.1 Analize relevantnog tržišta iznajmljenih linija, pozivanjem na Preporuku Evropske
116 komisije (koja je uvedena za maloprodajno tržište), obrazlaže se uvođenje osnovnog skupa
117 iznajmljenih linija u skladu sa odredbom člana 69. ZEK-a (koja se odnosi na veleprodajno tržište),
118 na osnovu čega ovaj nesporazum i brkanje pojmova maloprodaje i veleprodaje dolazi još više do
119 izražaja.

120

121 Na osnovu ovog kratkog pregleda u pojedinačnim komentarima, dolazi se do zaključka da je upravo
122 ova neadekvatna odredba ZEK-a u članu 69. osnovni uzrok nesporazuma u vezi uvođenja *ex ante*
123 *regulative* u veleprodaji i/ili maloprodaji, što je imalo negativne refleksije kako na Analizu
124 relevantnog tržišta iznajmljenih linija, tako i na Pravilnik o obimu i sadržaju osnovnog skupa
125 iznajmljenih linija. Upravo taj član ZEK-a predstavlja pravno utemeljenje Pravilnika o iznajmljenim
126 linijama (i jednim delom Analize relevantnog tržišta iznajmljenih linija).

⁶ LLPC predstavljaju veoma atraktivnu mogućnost zakupa iznajmljenih linija, koju kao finansijski povoljniju od varijante „od kraja do kraja“ koriste operatori korisnici izgradnjom privoda od svojih objekata do agregacionih čvorova incumbenta; trebalo bi da bude u značajnoj meri zastupljena i kod nas.

⁷ Koristi se (navodni) stav Komisije o osnovnom skupu iznajmljenih linija na maloprodajnom nivou, a čitava Analiza se izvodi za iznajmljene linije na veleprodajnom nivou; inače, kao što stoji u komentaru na ovu tačku, to nije stav Komisije.

⁸ Prema članu 69. ZEK-a, ova odredba odnosi se na veleprodajno, a ne maloprodajno tržište.

127 Problem mešanja pojmova maloprodaje i veleprodaje bitno je uticao na Analizu relevantnog tržišta
 128 iznajmljenih linija i devalvirao vrednost donetih zaključaka. Pre svega, treba se podsetiti da je
 129 minimalni skup iznajmljenih linija izvorno vezan za ONP (*Open Network Provision*) i direktivu
 130 Saveta EU 92/44/EEC iz juna 1992. godine, koja je revidovana juna 1997. godine i ugrađen takođe
 131 u Preporuku Komisije 2003/311/EC iz 2003. godine o relevantnim tržištima podložnim *ex ante*
 132 regulativi. U Odluci Komisije iz 2003 godine⁹ definisana je lista minimalnog skupa iznajmljenih
 133 linija na maloprodajnom tržištu, s ciljem da nerezidentni korisnici (krajnji korisnici - kompanije,
 134 institucije, javne ustanove itd.) izgradnjom sopstvenih privatnih mreža profitiraju kroz manje
 135 troškove vezane za usluge *incumbenta* (koji je po pravilu operator sa ZTS).

136 Tabela 1: Lista iznajmljenih linija u maloprodaji prema odluci Komisije 2003/548/EC

ANALOGUE LEASED LINES		
Leased line type	Reference	Notes
Ordinary quality voice bandwidth (a)	—2 wire: ETSI EN 300 448 or —4 wire: ETSI EN 300 451	Connection and characteristics network interface presentation
Special quality voice bandwidth (b)	—2 wire: ETSI EN 300 449 or — 4 wire: ETSI EN 300 452	Connection and characteristics network interface presentation
(a) Leased lines meeting the requirements of ETS 300 448 (2 wire) or ETS 300 451 (4 wire) are deemed to (b) comply with the requirements for this type of leased line. Leased lines meeting the requirements of ETS 300 449 (2 wire) or ETS 300 452 (4 wire) are deemed to comply with the requirements for this type of leased line.		
DIGITAL LEASED LINES		
Leased line type	Reference	Notes
64 kbit/s (c)	— ETSI EN 300 288 — ETSI EN 300 289	Network interface presentation Connection characteristics
2 048 kbit/s —E1 (unstructured) (d)	— ETSI EN 300 418 — ETSI EN 300 247	Network interface presentation Connection characteristics
2 048 kbit/s—E1 (structured) (e)	— ETSI EN 300 418 — ETSI EN 300 419	Network interface presentation Connection characteristics
(c) Leased lines meeting the requirements of ETS 300 288, ETS 300 288/A1 and ETS 300 289 are deemed to comply with the requirements for this type of leased line. (d) Leased lines meeting the requirements of ETS 300 418, ETS 300 247 and ETS 300 247/A1 are deemed to comply with the requirements for this type of leased line. (e) Leased lines meeting the requirements of ETS 300 418 and ETS 300 419 are deemed to comply with the requirements for this type of leased line.		

137 Odluka o pružanju minimalnog skupa iznajmljenih linija se odnosila isključivo na takav minimalni
 138 skup, bez proširivanja. Pružanje iznajmljenih linija izvan tog skupa bi trebalo da se pokrije opštim
 139 regulatornim odredbama koje se odnose na maloprodajno tržište¹⁰.

140
 141 Migracijom ka novim arhitekturama mreža uz korišćenje novih tehnologija, analogni tipovi
 142 iznajmljenih linija su izgubili na značaju, a značajno su porasli zahtevi za digitalnim iznajmljenim
 143 linijama i to naročito onima koje su vezane za protoke veće od 2 Mbit/s.

144
 145 Imajući to u vidu, Evropska komisija je revidovala preporuku 2003/311/EC iz 2003. godine i 2007.

⁹ COMMISSION DECISION of 24 July 2003 on the minimum set of leased lines with harmonised characteristics and associated standards referred to in Article 18 of the Universal Service Directive (2003/548/EC).

¹⁰ Direktiva univerzalne usluge, recitativ 28: "The provision of leased lines outside of the minimum set of leased lines should be covered by general retail regulatory provisions rather than specific requirements covering the supply of the minimum set".

146 godine donela novu Preporuku (2007/879/EC) o relevantnim tržištima podložnim *ex ante* regulativi,
147 u kojoj je uz smanjenje broja tržišta preporučeno, *inter alia*, ukidanje tržišta iznajmljenih linija na
148 maloprodajnom nivou. Stav Komisije je bio da je u većini zemalja Evropske unije, zahvaljujući
149 primeni regulative u iznajmljivanju linija u veleprodaji, moguće obezbediti dovoljan nivo tržišne
150 konkurencije i funkcionisanje tržišta bez većih nepravilnosti u domenu usluga iznajmljivanja linija
151 u maloprodaji¹¹. Ipak, bez obzira na takav stav, regulatorna tela imaju pravo da obave analizu tržišta
152 iznajmljenih linija u maloprodaji primenom testa tri kriterijuma i da donesu odgovarajuće odluke o
153 ukidanju ili uvođenju *ex ante* regulative relevantnog tržišta iznajmljenih linija u maloprodaji, na
154 osnovu rezultata testa. To je naročito važno ukoliko postoji sumnja (a u ovom slučaju sigurno
155 postoji) da na takvom tržištu još uvek postoje „strukturne, regulatorne i druge trajnije prepreke koje
156 onemogućavaju ulazak novih konkurenata, na kome nije moguće obezbediti razvoj delotvorne
157 konkurencije bez prethodne regulacije i na kome se uočeni nedostaci ne mogu otkloniti samo
158 primenom propisa o zaštiti konkurencije“. U nacrtu Analize tržišta iznajmljenih linija, u *Kratkom*
159 *pregledu analize*, kao i u *Zaključku*, konstatuje se:

160
161 *У складу са подацима који су добијени од оператора, а који се односе на број и капацитет*
162 *изнајмљених линија, приходе од пружања услуге изнајмљивања линија, и мрежну*
163 *инфраструктуру, као и на основу саме анализе тржишта, Агенција је закључила да*
164 *релевантно тржиште изнајмљених линија чини искључиво велепродајни ниво.*
165

166 Ovaj stav je sporan po više osnova.

167
168 Kao prvo, Agencija nije izvršila analizu tržišta iznajmljenih linija kao celine (pa ni na
169 maloprodajnom nivou), da bi moglo da se zaključi da *relevantno tržište iznajmljenih linija čini*
170 *isključivo veleprodajni nivo*. Treba imati na umu da je maloprodajno tržište iznajmljenih linija,
171 prema prethodnoj preporuci iz 2003. godine, bilo određeno kao relevantno tržište a saglasno
172 načelima koje je utvrdila Komisija u pogledu definisanja relevantnih tržišta, kao i konstataciji koju
173 je Agencija navela u Nacrtu, imala je pravo (a u ovom slučaju i obavezu) da to uradi (Тачка 2.1.
174 *Регулаторни оквир у Европској унији*):

175
176 *Уважавајући специфичности различитих земаља по питању степена развијености и*
177 *либерализације тржишта електронских комуникација, регулаторним телима је остављена*
178 *могућност да идентификују и додатна релевантна тржишта унутар дефинисаног*
179 *географског подручја која ће бити предмет анализе. Одлука о томе која додатна тржишта*
180 *треба да буду предмет анализе се доноси искључиво на бази теста три критеријума којим*
181 *се истовремено утврђује:*

- 182
- 183 1. *да ли постоје високе и трајне баријере за улазак на тржиште;*
- 184 2. *да ли је могуће обезбедити развој делотворне конкуренције без претходне*
185 *регулације;*
- 186 3. *да ли се утврђени недостаци могу оклонити само применом прописа о заштити*
187 *конкуренције.*
- 188

189 Kao drugo, u tački 3.1.2 Nacrta (*Maloprodajni i veleprodajni nivo тржишта изнајмљених*
190 *линија*) se konstatuje:

191
192 *...на основу података, достављених од стране оператора, о степену развијености и*
193 *организацији мрежа, о врсти, капацитету и броју изнајмљених линија по лицима којима се*

---

¹¹ EXPLANATORY NOTE, SEC(2007) 1483 final: “With wholesale regulation in place there should be few barriers to market entry into the retail market. Firms can make tenders to provide a widely based leased line offer to the customer’s premises. Having overcome the problem of making a ubiquitous offer, then entry barriers into this market are no longer high.”

194 *услуга пружа и о приходима оствареним од ове услуге, Агенција није препознала да је на*
195 *тржишту изнајмљених линија могуће одвојено посматрати малопродају и veleprodaju.*

196
197 Ako već nije bilo moguće odvojeno posmatrati maloprodaju i veleprodaju, na osnovu čega je onda
198 doneta odluka da se regulatorne mere na tržištu iznajmljenih linija definišu samo na veleprodajnom
199 tržištu? To je stvar od krucijalnog značaja, jer ona određuje suštinu ove Analize i bitno određuje
200 uslove poslovanja na tržištu iznajmljenih linija. Potvrda za sumnju u ispravnost ovakvog stava
201 donosi i poslednji stav tačke 3.1.1. *Подела изнајмљених линија:*

202 *На основу наведеног, Агенција релевантно тржиште изнајмљених линија неће делити на*
203 *терминални и преносни сегмент, већ ће га третирати као тржиште изнајмљених линија*
204 *„од краја до краја“ (end to end).*

205 Upravo ovaj stav Agencije (nema podele na terminalni i prenosni segment) dodatno učvršćuje
206 uverenje da je neophodno uvođenje regulative na maloprodajnom nivou, jer je jedna od osnovnih
207 karakteristika maloprodajnog tržišta upravo ta – korisnici iznajmljenih linija u maloprodaji su
208 krajnji korisnici (kompanije, institucije, javne ustanove itd.) kojima se usluge iznajmljivanja
209 pružaju „od kraja do kraja“, u kom slučaju se iznajmljena linija ne deli na segmente već posmatra u
210 celosti.

211
212 Na osnovu iznetog, sve ide u prilog konstataciji da je neophodno da se uradi analiza i za
213 maloprodajno tržište iznajmljenih linija. Može se pretpostaviti i bez podataka koje je Agencija
214 prikupila o iznajmljenim linijama, da je kod nas i dalje Telekom Srbija operator sa ZTS na
215 maloprodajnom tržištu i da su najverovatnije kumulativno ispunjeni uslovi testa tri kriterijuma, što
216 bi se analizom i dokazalo. U tom slučaju bi bilo neophodno uvesti minimalni skup iznajmljenih
217 linija na maloprodajnom nivou (ili ga zadržati, ako već postoji), uz korekcije do kojih Agencija
218 dođe u Analizi. To je već učinjeno u jednom broju zemalja EU (a i u našem okruženju)¹² i u
219 potpunosti je u skladu ne samo sa Preporukom Komisije iz 2003. godine, već i sa aktuelnim
220 stavovima Evropske komisije.

221
222 Ilustracije radi, navešće se kao primer definisanje relevantnog tržišta iznajmljenih linija u
223 maloprodaji u Velikoj Britaniji, u kojoj je već dugi niz godina regulatorna praksa usmerena ka
224 postizanju slobodnog i otvorenog konkurentskog tržišta uz postepeno smanjenje ili ukidanje
225 regulatornih mera, a ipak je OFCOM (regulatorno telo u UK) bio prinuđen da zadrži regulativu i na
226 maloprodajnom tržištu iznajmljenih linija (donošenjem rešenja na osnovu analize, a ne
227 pravilnicima).

228

229 Tabela 2: Analizirana tržišta iznajmljenih linija u maloprodaji u UK – lista (2008. godina)

Maloprodajna tržišta	Propusni opseg/brzina prenosa/protok			
	mala brzina	velika brzina	veoma velika brzina 1	veoma velika brzina 2
Tradicionalne iznajmljene linije	do 8Mbit/s, uključujući i 8Mbit/s	iznad 8Mbit/s do 45Mbit/s, uključujući i 45Mbit/s	iznad 45Mbit/s do 155Mbit/s, uključujući i 155Mbit/s	Iznad 155Mbit/s
	(uključujući i analogne i SDSL usluge)			
Alternativne iznajmljene linije	mala brzina		velika brzina	
	do 1Gbit/s, uključujući i 1Gbit/s		iznad 1 Gbit/s	

230 NAPOMENA: Osenčene su pozicije koje se odnose na uvedenu regulativu u maloprodaji.

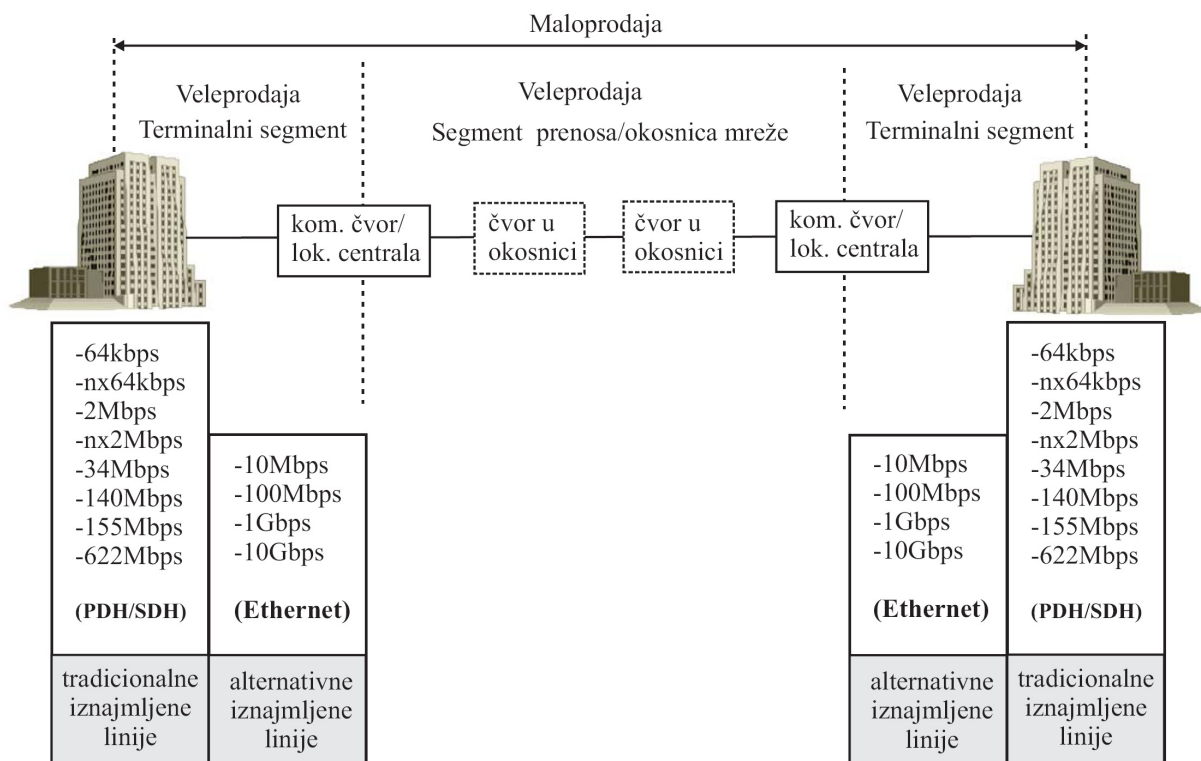
¹² Austrija Mađarska, Norveška (obaveza u maloprodaji za brzine ≤ 2Mbps), Velika Britanija (obaveza u maloprodaji za brzine ≤ 8Mbps), Makedonija i Crna Gora (obaveza u maloprodaji za brzine ≤ 34Mbps).

231 Ne ulazeći u detalje analize koju je sproveo OFCOM, navodi se samo zaključak – nakon
 232 sprovedene analize, kriterijume relevantnog tržišta u maloprodaji iznajmljenih linija ispunile su
 233 tradicionalne iznajmljene linije malih brzina, sa brzinama do 8Mbps, uključujući i 8Mbps (to znači:
 234 64Kbps, nx64Kbps, 2 Mbps, nx2Mbps, 8Mbps).

235
 236 **Tradicionalne/alternativne iznajmljene linije**

237
 238 U analizi veleprodajnog tržišta iznajmljenih linija koristi se često termin “tradicionalne iznajmljene
 239 linije”. Bilo bi korisno da se u okviru definicija korišćenih pojmova navede značenje i ovog termina
 240 i tako otklone određene nedoumice.

241
 242 Inače, regulatorna tela (recimo OFCOM, ali i mnogi drugi), pod tradicionalnim linijama
 243 podrazumevaju one koje se kreiraju korišćenjem tradicionalnih tehnologija (kao što su PDH/SDH
 244 tehnologije, vidi sledeću sliku), dok alternativnim iznajmljenim linijama nazivaju one koje se
 245 zasnivaju na *ethernet* tehnologiji.

248
 249
 250
 251 Slika 1: Iznajmljene linije – generička podela na segmente i tipove
 252

253 U okviru Izveštaja o analizi veleprodajnog tržišta iznajmljenih linija, Agencija je pristupila
 254 identifikovanju usluga, odnosno proizvoda koji mogu da pruže usluge funkcionalno ekvivalentne
 255 usluzi tradicionalne iznajmljene linije, tj. mogu da budu bliski ili savršeni supstituti za uslugu
 256 tradicionalnih iznajmljenih linija. U tome delu Analize, Agencija je pri određivanju supstituta na
 257 strani tražnje i na strani ponude utvrdila „da Eternet tehnologija predstavlja uslugu koja je zamena
 258 za tradicionalne iznajmljene linije“.

259
 260 Kao prvo, očigledno je da je neophodno dati definiciju za „tradicionalne iznajmljene linije“. Ona bi
 261 mogla biti u skladu sa objašnjenjem koje je dato na početku ovog dela komentara u kome je

262 naznačeno da većina regulatora pod tradicionalnim linijama podrazumevaju one koje se kreiraju
263 korišćenjem tradicionalnih PDH/SDH tehnologija (kao što je ilustrovano na prethodnoj slici), dok
264 bi ethernet pripadao tzv. alternativnim iznajmljenim linijama.

265
266 Kao drugo, ako se usvoje tumačenja drugih regulatora u pogledu definicija za tradicionalne
267 iznajmljene linije i alternativne (ethernet) iznajmljene linije, onda preostaje takođe važno pitanje u
268 pogledu ethernet kao supstituta za tradicionalne iznajmljene linije – da li ethernet pripada istom
269 tržištu kao i tradicionalne iznajmljene linije? Sa stanovišta Komisije, situacija je jasna – u skladu sa
270 pratećim dokumentom¹³ Komisije uz Preporuku 2007/879/EC, koji sadrži detaljna objašnjenja,
271 jedan od osnovnih principa pri definisanju tržišta je princip očuvanja tehnološke neutralnosti.
272 Takođe, i u Preporuci 2007/879/EC, u definiciji tržišta iznajmljenih veza, naglašava se princip
273 tehnološke neutralnosti.¹⁴ Interesantno je da se u Izveštaju, pozivanjem na izveštaj Evropske
274 komisije o relevantnim tržištima¹⁵ navodi:

275
276 „...изнајмљене линије са алтернативним интерфејсима (укључујући и етернет) морају да се
277 укључе у велепродајно тржиште изнајмљених линија уколико се покаже да су, према
278 принципима права конкуренције, изнајмљене линије са алтернативним интерфејсима
279 заменљиве са изнајмљеним линијама са традиционалним врстама интерфејса, нарочито ако су
280 њихова функционалност и цена упоредиви (једнаки)“ .

281
282 Na osnovu napred iznetog, može se zaključiti da ethernet, ne samo što predstavlja uslugu koja je
283 zamena za tradicionalne iznajmljene linije, kao što je konstatovano u nacrtu Izveštaja o analizi
284 veleprodajnog tržišta, već i pripada istom tržištu, a po našem mišljenju i maloprodajnom tržištu.
285 Ovo pitanje je od posebnog značaja, jer bi činjenica da ethernet pripada istom tržištu kao i
286 tradicionalne iznajmljene linije, za posledicu imalo i redefinisane usluga u okviru osnovnog skupa
287 iznajmljenih linija koji je naveden na kraju Izveštaja o analizi veleprodajnog tržišta iznajmljenih
288 linija, a imalo bi takođe uticaj i na Pravilnik o obimu i sadržaju osnovnog skupa iznajmljenih linija.
289 Interesantno je da je Agencija konstatovala „da Ethernet tehnologija predstavlja uslugu koja je
290 zamena za tradicionalne iznajmljene linije“, ali iz te konstatacije nisu proistekle nikakve posledice,
291 a jedna od najvažnijih bi bila potvrda pripadnosti ethernet maloprodajnom i/ili veleprodajnom
292 tržištu iznajmljenih veza uz redefinisane liste osnovnog skupa iznajmljenih linija.

293
294 Inače, nije sporno da ethernet dobija sve veći značaj na tržištu iznajmljenih linija¹⁶. Uz to, veliki broj
295 regulatora eksplicitno je u analizama tržišta iznajmljenih linija u maloprodaji obuhvatio *point-to-*
296 *point* ethernet, uključujući tu Veliku Britaniju, Nemačku, Austriju, Sloveniju, Španiju, Estoniju,
297 Francusku, Irsku, Italiju, Litvaniju, Švedsku i mnoge druge.

298
299 Na kraju analize, u tački 6.5 “Pružanje osnovnog skupa iznajmljenih linija“, nalazi se tabela sa
300 osnovnim skupom iznajmljenih linija koje je operator sa ZTS-om dužan da daje u zakup (u
301 veleprodaji). Navedene iznajmljene linije sadžane su u suštini u okviru minimalnog skupa

¹³ EXPLANATORY NOTE (C(2007) 5406): ...”when defining markets taking into account this Recommendation, NRAs should analyse on a case-by-case basis substitutability of services provided using these various technologies, thereby taking the principle of technology-neutral regulation as a starting point.”

¹⁴ Preporuka 2007/879/EC, aneks: “Wholesale terminating segments of leased lines, irrespective of the technology used to provide leased or dedicated Capacity”.

¹⁵ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee of regions on market reviews under the EU Regulatory Framework (2nd report), Consolidating the internal market for electronic communications (COM(2007) 401 final): “Leased lines with alternative interfaces (including Ethernet) must be included in the markets for wholesale leased lines if an assessment according to the principles of competition law indicates that wholesale leased lines with alternative interfaces are substitutable for wholesale leased lines with traditional interfaces, in particular if their functionality and price levels are equivalent.”

¹⁶ U Španiji, 2008. godine, od svih usluga iznajmljenih linija, ethernetu je pripalo 46% ukupnog obima usluga i 59% ukupnog prihoda, u čemu Telefónica učestvuje sa udelom na tržištu od 73%.

302 iznajmljenih linija u maloprodaji (2003/548/EC), koji je, kao što je to obrazloženo u prethodnom
303 tekstu, odavno prevaziđen u maloprodaji, a u veleprodaji je potpuno bez značaja.

304
305 Osim toga, u tabeli sa osnovnim skupom iznajmljenih linija, navedeni su kao referentni crnogorski
306 standardi, odnosno standardi koji su usvojeni u Crnoj Gori preuzimanjem evropskih (EN)
307 standarda, koji uz EN oznaku poseduju i nacionalni prefiks MEST (Crna Gora), primera radi
308 **MEST EN 300 288 v 1.2.1:2009**, kao što se, slično tome, kod nas pri preuzimanju evropskih
309 standarda dodaje uz EN oznaka SRPS. Iako navođenje crnogorskih oznaka za referentne standarde,
310 do čega je verovatno došlo korišćenjem i crnogorskih materijala pri izradi analize tržišta ("Pravilnik
311 o uslovima i načinu korišćenja minimalnog seta zakupljenih linija", "Službeni list CG", broj 50/08,
312 vidi tabelu dole), nije u principu greška, ipak treba navesti ili evropske oznake ili naše (SRPS), jer
313 su isti i kod nas usvojeni.

314
315 Tabela 3: Minimalni skup iznajmljenih linija*

Tip iznajmljene linije (maloprodaja)	Referenca	Napomene
64 kb/s	MEST EN 300 288 v1.2.1:2009 MEST EN 300 289 v1.2.1:2009	Prezentacija mrežnog interfejsa i karakteristike veze
2048 kbit/s – E1 (nestruktuirano)	MEST EN 300 418 v1.2.1:2009 MEST EN 300 247 v1.2.1:2009	Prezentacija mrežnog interfejsa i karakteristike veze
2048 kbit/s – E1 (struktuirano)	MEST EN 300 418 v1.2.1:2009 MEST EN 300 419 v1.2.1:2009	Prezentacija mrežnog interfejsa i karakteristike veze
34 Mbit/s	MEST EN 300 686 v1.2.1:2009 MEST EN 300 687 v1.2.1:2009	Prezentacija mrežnog interfejsa i karakteristike veze

316 *Iz Pravilnika o uslovima i načinu korišćenja minimalnog seta zakupljenih linija", "Službeni list CG", broj 50/08
317 NAPOMENA: Osenčen je deo tabele koji je preuzet u Izveštaju o analizi veleprodajnog tržišta

318

319 Nakon pomenute tabele, navode se ukratko obaveze Telekoma Srbija kao operatora sa ZTS i
320 ponovo zamenjuju pojmovi maloprodaje i veleprodaje:

321

322 „Телеком Србија има обавезу да достави Агенцији понуду са условима за коришћење
323 МИНИМАЛНОГ СЕТА (?) изнајмљених линија које се дају у закуп ради добијања сагласности
324 Агенције“, i

325

326 „Понуда са условима за коришћење МИНИМАЛНОГ СЕТА (?) изнајмљених линија мора да садржи
327 најмање:...”

328 NAPOMENA: Minimalni set (skup) iznajmljenih linija se odnosi na maloprodaju

329

330 Na kraju se može zaključiti da bi bilo korisno doraditi i dopuniti Izveštaj o analizi veleprodajnog
331 tržišta iznajmljenih linija i približiti ga realnim uslovima na našem tržištu elektronskih
332 komunikacija. Treba pritom imati na umu da tabela osnovnog skupa iznajmljenih linija u
333 veleprodaji, navedena kao kruna Izveštaja u tački 6.5, sadrži popis iznajmljenih linija za koje se
334 operatoru sa ZTS uvode *ex ante* obaveze, a da je ista u maloprodaji prevaziđena, dok je u
335 veleprodaji neprimerena daleko većim potrebama alternativnih operatora, pa se postavlja pitanje ne
336 samo njene svrsishodnosti i održivosti, već i samog Izveštaja.

337

338

339 **3. Nacrt Pravilnika o obimu i sadržaju osnovnog skupa iznajmljenih linija**

340

341 **3.1 Uvodne napomene**

342 **3.1.1 Pravno utemeljenje Pravilnika**

343

344 Kao što je već napomenuto u delu komentara koji su se odnosili na Izveštaj o analizi relevantnog
345 tržišta iznajmljenih linija, došlo se do zaključka da je jedna neadekvatna odredba ZEK-a u članu
346 69. osnovni uzrok nesporazuma u vezi uvođenja *ex ante regulative* u veleprodaji i/ili maloprodaji,
347 što je imalo negativne refleksije kako na Analizu relevantnog tržišta iznajmljenih linija, tako i na
348 Pravilnik o obimu i sadržaju osnovnog skupa iznajmljenih linija. Upravo taj član ZEK-a predstavlja
349 pravno utemeljenje Pravilnika o iznajmljenim linijama (i jednim delom Analize relevantnog tržišta
350 iznajmljenih linija):

351

352

Обавеза пружања основног скупа изнајмљених линија

353

354

Члан 69

355

356 *Обавеза пружања основног скупа изнајмљених линија односи се на дужност оператора са*
357 *ЗТС на релевантном тржишту изнајмљених линија, да другим операторима¹⁷ обезбеђује*
358 *закуп дела или целог основног скупа изнајмљених линија, на делу или целој територији*
359 *Републике Србије.*

360

361 *Агенција ближе прописује обим и садржај основног скупа изнајмљених линија из става 1.*
362 *овог члана.*

363

364 *Приликом одређивања обавезе из става 1. овог члана, оператору са ЗТС прописује се начин*
365 *пружања основног скупа изнајмљених линија, тако да се нарочито обезбеди*
366 *недискриминаторно пружање услуга, трошковна заснованост цена, као и објављивање*
367 *података о техничким, ценовним и другим условима понуде и коришћења.*

368

369 Komentar:

370

371 *Interesantno je da se pojam "osnovnog skupa iznajmljenih linija" nije nalazio u nacrtu ZEK-a, koji*
372 *je bio na javnoj raspravi. Umesto tog pojma, u nacrtu se nalazio pojam "najmanjeg skupa*
373 *iznajmljenih linija" u članu 67., u kome je stajalo:*

374

375

Најмањи скуп изнајмљених линија

376

Члан 67.

377

378 *Ако Агенција, на основу спроведене анализе тржишта, утврди да не постоји довољна*
379 *конкуренција у обезбеђивању целог најмањег скупа изнајмљених линија или његовог дела,*
380 *одређује ЗТС са обавезом обезбеђивања целог најмањег скупа изнајмљених линија, или неког*
381 *његовог дела ако оцени да остатак најмањег скупа изнајмљених линија могу да обезбеде*
382 *други оператори.*

383

384 U ovom članu nacrtu ZEK-a nije na adekvatan i razumljiv način definisana obaveza operatora sa
385 značajnom tržišnom snagom u obezbeđivanju minimalnog skupa iznajmljenih linija. Pružanje
386 usluga iznajmljivanja celog najmanjeg skupa, ili dela tog skupa, zavisi isključivo od tehničko-
387 tehnološke mogućnosti operatora koji je na relevantnom tržištu određen od strane Agencije kao
388 operator sa značajnom tržišnom snagom, a ne od konkurencije (koja ne raspolaže infrastrukturom

¹⁷ To znači da se odnosi na veleprodajno tržište.

389 za iznajmljivanje linija). S druge strane, minimalni skup je samo deo mnogo većeg skupa
390 iznajmljenih linija koje operator sa ZTS može da pruža, pa bi trebalo da po pravilu postoje tehničke
391 i tehnološke pretpostavke da ih sam bez bilo kakvih problema i obezbedi. Zakonodavac takođe nije
392 naznačio da li se ova odredba primenjuje na maloprodajno ili veleprodajno tržište (a, prema
393 Preporuci Komisije o relevantnim tržištima podložnim uvođenju *ex ante* regulative 2003/311/EC,
394 minimalni skup iznajmljenih linija se primenjuje na maloprodajnom tržištu).

395
396 U pripremi ZEK-a za usvajanje, verovatno zbog primedbi koje su se odnosile na taj član (primedbe
397 imao TELEPROJEKT), isti je preuređen, ali tako da se umesto najmanjeg skupa iznajmljenih linija,
398 namenjenog maloprodaji, pojavio iz nepoznatih razloga osnovni skup iznajmljenih linija, koji se
399 primenjuje u veleprodaji (za koji u drugim zakonodavstvima i regulativi nema u terminološkom
400 smislu uzora, bar prema našim saznanjima), na osnovu čega je i proistekla obaveza Agencije da
401 opštim aktom uredi ovu oblast (*Агенција ближе прописује обим и садржај основног скупа*
402 *изнајмљених линија...*).

403 404 **3.1.2 Područje primene Pravilnika**

405
406 Iz analize Izveštaja o iznajmljenim linijama može se zaključiti da je Pravilnik o obimu i sadržaju
407 osnovnog skupa iznajmljenih linija sporan iz više razloga, pored ostalog i zbog toga što operatoru
408 koji je određen na relevantnom tržištu kao operator sa ZTS ne bi trebalo uvoditi obaveze pružanja
409 usluga iznajmljivanja linija za nekakav „osnovni skup“ već, u skladu sa zakonom i regulatornom
410 praksom, isključivo za one iznajmljene linije i ono tržište za koje je Agencija utvrdila analizom da
411 „postoje strukturne, regulatorne i druge trajnije prepreke koje onemogućavaju ulazak novih
412 konkurenata, na kome nije moguće obezbediti razvoj delotvorne konkurencije bez prethodne
413 regulacije i na kome se uočeni nedostaci ne mogu otkloniti samo primenom propisa o zaštiti
414 konkurencije“.

415
416 Ako se pođe od stava Agencije iznetog u Izveštaju o analizi veleprodajnog tržišta iznajmljenih linija
417 da *...агенција релевантно тржиште изнајмљених линија неће делити на терминални и*
418 *преносни сегмент, већ ће га третирати као тржиште изнајмљених линија „од краја до*
419 *краја“*, iako to nigde eksplicitno nije dato, može se pretpostaviti da se taj stav odnosi i na nacrt
420 Pravilnika o obimu i sadržaju osnovnog skupa iznajmljenih linija¹⁸. Smatramo da je tumačenje
421 Agencije koje je dato o integralnom tretiranju iznajmljene linije u veleprodaji nedovoljno
422 argumentovano da bi se odustalo od segmentiranja na terminalni segment i prenosni segment.
423 Segmentiranjem iznajmljene linije, stvaraju se uslovi da se uvaži realnost na tržištima elektronskih
424 komunikacijama, na kojima je došlo do ozbiljnih promena u poslednjih par godina. Pre svega, u
425 domenu transporta, odnosno (optičkih) okosnica, egzistiraju značajni transportni kapaciteti
426 alternativnih operatora koji mogu da budu ozbiljna podrška postizanju delotvorne konkurencije u
427 prenosnom segmentu, uključujući tradicionalne ali i alternativne tipove iznajmljenih veza. Naša
428 procena je da bi taj segment trebalo osloboditi od uvođenja *ex ante* obaveza, jer bi, prema našim
429 saznanjima, trebalo očekivati da će u vrlo kratkom roku (manje od godinu dana) ti kapaciteti u
430 izgrađenim optičkim okosnicama alternativnih operatora biti u saobraćaju.

431
432 Aktiviranje optičkih okosnica alternativnih operatora uticaće ne samo na postizanje delotvorne
433 konkurencije na veleprodajnom tržištu iznajmljenih veza u prenosnom segmentu, već će imati
434 pozitivno dejstvo i na olakšavanje ulaska na tržište elektronskih komunikacija manjih alternativnih
435 operatora. Sa relativno malim infrastrukturnim ulaganjima (ulaskom na tržište na nekom od nižih
436 stepenika investicione lestvice) takvi operatori mogu da obezbede izgradnju privoda do pogodne
437 agregacione tačke nekog od većih operatora i tako izlože sebe manjim troškovima zakupa delova

¹⁸ U nacrtu Pravilnika nije eksplicitno navedeno da se odnosi na veleprodaju (a odnosi se).

438 iznajmljenih linija¹⁹, u odnosu na zakup „od kraja do kraja“. Takvi operatori imaju takođe
439 mogućnost da uz pomenute manje troškove nastupe i na maloprodajnom tržištu.
440

441 Na osnovu iznetog, u skladu sa definicijom tržišta podložnih *ex ante* regulativi iz aktuelne
442 preporuke Komisije²⁰, ali i ne samo zbog toga, već naročito zbog realnosti koja se mora uvažiti,
443 prethodnu regulativu bi trebalo uvesti samo za terminalne segmente iznajmljenih linija. Činjenica je
444 da u tom segmentu alternativni operatori nemaju potrebnu infrastrukturu i neće je u dogledno vreme
445 ni imati, u svakom slučaju ne u naredne tri godine da bi bio značajnije promenjen sadašnji
446 dominantni položaj Telekoma Srbija.
447

448 3.2 Pojedinačne primedbe 449

450 Nacrt Pravilnika o obimu i sadržaju osnovnog skupa iznajmljenih linija ne sadrži potpun
451 pojmovnik, što izaziva slične probleme, kao i u slučaju Izveštaja o analizi tržišta iznajmljenih linija,
452 pa ga treba dopuniti, a postojeće dve preurediti.
453

454 U Članu 2. Pravilnika date su sledeće definicije:
455

456 stav 2:
457

458 “Услуга давања у закуп основног скупа изнајмљених линија је врста електронске
459 комуникационе услуге, која оператору кориснику омогућава транспарентни капацитет за
460 пренос комуникационих сигнала између терминалних тачака мреже, при чему оператор
461 корисник услуге не може учествовати у контролисању функција комутације”.
462

463 Ovo je generička definicija preuzeta iz Direktive Saveta EU 92/44/EEC iz juna 1992. godine, o
464 primeni ONP-a na iznajmljene linije. Ona je i danas korektna, ali je neophodno da se proširi kako bi
465 se odredila jasna distanca u odnosu na druge, slične usluge. To znači da bi trebalo u ovoj definiciji
466 obavezno dodati da se iznajmljene veze odlikuju garantovanim (i istovremeno limitiranim)
467 kapacitetom jednakim u oba smera prenosa iznajmljene veze. Ova svojstva su veoma značajna sa
468 stanovišta korisnika, a sa stanovišta definisanja vrste iznajmljene linije postavljaju jasne uslove koje
469 neke (slične) usluge ne mogu da ispune. Uslov simetričnog kapaciteta ne ispunjavaju, naprimer,
470 asimetrični tipovi xDSL sistema, pa se i ne razmatraju kao iznajmljene veze (u terminalnom
471 segmentu). Neosvetljeno optičko vlakno (*dark fiber*) većina regulatora ne ubraja u iznajmljene
472 veze, jer ono ne zadovoljava uslov garantovanja određenog (ali limitiranog kapaciteta). Uz to,
473 kapacitet prenosa neosvetljenog vlakna ne određuje operator sa ZTS koji vlakno daje u zakup (što je
474 jedna od osnovnih odlika iznajmljenih veza), već operator korisnik, u zavisnosti od primenjene
475 opreme.
476

477 Ako se uvaži stav o potrebi da se preuredi ova definicija, onda bi ona mogla da izgleda kao što
478 sledi:
479

480 *Iznajmljena linija je vrsta elektronske komunikacione usluge, kojom se operatoru korisniku daje u*
481 *zakup simetričan garantovan kapacitet za prenos komunikacionih signala između terminalnih*
482 *tačaka mreže, pri čemu operator korisnik usluge ne može učestvovati u kontrolisanju funkcija*
483 *komutacije.*
484
485

---

¹⁹ U nacrtu Izveštaja o analizi veleprodajnog tržišta iznajmljenih linija data je definicija delova iznajmljenih linija (*leased line part circuit*), bez dalje obrade u tekstu.

²⁰ Preporuka Komisije 2007/879/EC, tržište 6 podložno *ex ante* regulativi u aneksu: “Wholesale terminating segments of leased lines, irrespective of the technology used to provide leased or dedicated capacity”.

486 Stav 3:

487

488 “Оператор корисник је оператор електронске комуникационе мреже и/или услуге, који
489 користи или намерава да користи део или цео основни скуп изнајмљених линија”.

490

491 Osnovna razlika između operatora korisnika i poslovnog korisnika je u tome što poslovni korisnik
492 koristi изнајмљене линије за своје потребе, а оператор корисник за пружање услуга другим
493 operatorima или крајњим корисницима. Zbog toga, u definiciji operatora korisnika treba naznačiti da
494 se изнајмљене линије користе за пружање услуга другим operatorima или крајњим корисницима²¹.
495 Такође, u ovoj definiciji se koristi formulacija koja se иначе користи i u nekim другим општим актима
496 Agencije, u kojoj se pominje namera operatora (...”koji користи или намерава да користи”...). To je u
497 ovoj definiciji ne samo nepotrebno već i pogrešno, jer se kao operator корисник може označiti samo
498 onaj koji пружа услуге, а не onaj koji намерава да пружа (а, recimo, nikad i не започне са
499 пружањем услуга). Predlažemo да се definicija преuredи на sledeći način:

500

501 *Operator корисник је оператор електронске комуникационе мреже и/или услуга, који користи изнајмљене*
502 *линије за пружање услуга другим operatorima или крајњим корисницима.*

503

504 U članu 6. nacrta Pravilnika navedeni su rokovi koje operator sa ZTS treba da zadovolji prilikom
505 davanja u zakup изнајмљених линија:

506

507 “Оператор са ЗТС је у обавези да реализује закључен уговор, према врсти протока
508 изнајмљене линије, у складу са роковима одређеним Препоруком Европске комисије C(2005)
509 103/1 од 21. јануара 2005. године, наведеним у следећој табели.”

510

511 Међутим, u Preporuci Komisije - C(2005) 103, navedena vremena se odnose na minimalni skup
512 изнајмљених линија (maloprodaja), а не основни skup (veleprodaja)²². U tom dokumentu Komisija
513 препоручује да времена обезбеђивања услуга u veleprodaji буду краћа од времена која су као
514 primeri najbolje prakse navedena u tabeli, а odnose на пружање услуга u maloprodaji.

515

516

517 ZAKLJUČAK

518

519 Kao što je objašnjeno u prethodnom tekstu, Pravilnik o obimu i sadržaju osnovnog skupa
520 изнајмљених линија (nezavisno od toga da li ga uopšte treba donositi) trebalo bi u potpunosti da se
521 oslanja на Izveštaj o analizi tržišta изнајмљених линија. Међутим, наша procena je да je u том
522 Izveštaju učinjeno više propusta, pored ostalog i zbog toga što analizom nije obuhvaćeno
523 maloprodajno tržište изнајмљених линија. Naime, tačno je да je Komisija predložila u svojoj
524 najnovijoj preporuci o relevantnim tržištima (2007/879/EC) да се ukine regulativa u изнајмљеним
525 linijama на maloprodajnom tržištu, što je такође добило potvrdu u izmenama regulatornog okvira iz
526 2009. године. Међутим, као што je navedeno u Preporuci Komisije o tržištima podložnim *ex ante*
527 regulativi iz 2007. године, taj predlog je održiv samo pod uslovom да су regulatorne mere на
528 veleprodajnom nivou efikasno delovale i omogućile dovoljnu konkurentnost i на maloprodajnom
529 tržištu изнајмљених линија. U svakom slučaju, jasno je navedeno u recitativu 17 preporuke

²¹ Inače, ako jedan korisnik deo изнајмљених линија користи за своје потребе, а други део за пружање услуга другим корисницима, onda je он istovremeno i operator корисник i poslovni корисник.

²² COMMISSION RECOMMENDATION of 21 January 2005 on the provision of leased lines in the European Union (Part 1 — Major supply conditions for wholesale leased lines), 2005/57/EC: “ensure that the contractual delivery times for wholesale leased lines in these service level agreements are as short as possible for each category of lines. Contractual delivery times at the wholesale level should be in any case shorter than best current practice delivery times of designated operators in retail markets. Best current practice delivery times of designated operators in the retail markets for 64 kbit/s, 2 Mbit/s unstructured, 2 Mbit/s structured and 34 Mbit/s unstructured are given in the Annex”.

530 2007/879/EC²³, za tržišta koja su bila navedena u aneksu preporuke Komisije iz 2003. godine, a ne
531 nalaze se u aneksu preporuke iz 2007. godine (a to je, pored ostalih, maloprodajno tržište
532 iznajmljenih veza), nacionalna regulatorna tela bi trebalo da primene test tri kriterijuma, kako bi se
533 proverilo da li je predmetno tržište još uvek podložno prethodnoj regulativi.

534

535 Pošto se regulatorne mere na veleprodajnom tržištu iznajmljenih linija kod nas tek sada uvode, nije
536 ni bilo mogućnosti da se njihovom primenom stvore uslovi efikasne konkurencije na
537 maloprodajnom tržištu iznajmljenih linija, a ne može se ni proceniti da li će one u narednom
538 periodu od tri godine delovati dovoljno efikasno. To je još jedna potvrda da bi trebalo proveriti
539 uvođenje *ex ante* regulative na maloprodajnom tržištu.

540

541 Ako se naš stav o regulisanju relevantnog tržišta iznajmljenih linija uvaži, izlazni scenario je
542 relativno jednostavan. Umesto izrade posebnog pravilnika o obimu i sadržaju osnovnog skupa
543 iznajmljenih linija, najjednostavnije bi bilo (i u skladu sa dosadašnjom praksom), da se na osnovu
544 Analize tržišta iznajmljenih linija, koja je već urađena, donese rešenje o utvrđivanju javnog
545 operatora elektronskih komunikacija sa značajnim tržišnim udelom za uslugu iznajmljene linije u
546 veleprodaji. Vodeći računa o vrsti i prirodi utvrđenih nedostataka na tržištu, prethodnim ulaganjima,
547 podsticanju daljih ulaganja i mogućnosti za povraćaj ulaganja po razumnoj stopi s obzirom na
548 povezane rizike, operatoru sa ZTS se kao srazmerna i adekvatna propisuje najmanje jedna od
549 obaveza predviđenih u ZEK-u, Član 63.:

550

Обавезе оператора са значајном тржишном снагом

552

Члан 63.

554

555 *Решењем којим се одређује оператор са ЗТС, одређују се обавезе:*

556

- 557 *1) објављивања одређених података;*
- 558 *2) недискриминаторног поступања;*
- 559 *3) рачуноводственог раздвајања;*
- 560 *4) омогућавања приступа и коришћења елемената мреже и припадајућих средстава;*
- 561 *5) контроле цена и примене трошковног рачуноводства;*
- 562 *6) пружања основног скупа изнајмљених линија;*
- 563 *7) обезбеђивања могућности за избор и предизбор оператора;*
- 564 *8) пружања малопродајних услуга под одређеним условима.*

565

566 Iz navedene liste, kao srazmerne i adekvatne, na veleprodajnom tržištu iznajmljenih veza mogle bi
567 se primeniti sledeće *ex ante* mere:

568

- 569 *1) objavljivanja određenih podataka, uključujući i referentnu ponudu;*
- 570 *2) nediskriminatorno postupanje;*
- 571 *3) računovodstveno razdvajanje;*
- 572 *4) omogućavanje pristupa i korišćenja elemenata mreže i pripadajućih sredstava;*
- 573 *5) kontrola cena i primene troškovnog računovodstva;*

574

575 Što se tiče maloprodajnog tržišta iznajmljenih veza, trebalo bi primeniti test tri kriterijuma i
576 proveriti potrebu uvođenja prethodne regulative. Ako se pokaže da je to neophodno, može se, kao i

---

²³ Preporuka Komisije 2007/879/EC, recitativ 17: ...“For markets not listed in this Recommendation national regulatory authorities should apply the three-criteria test to the market concerned. For the markets in the Annex to Recommendation 2003/311/EC of 11 February 2003, which are not listed in the Annex to this Recommendation, national regulatory authorities should have the power to apply the three-criteria test in order to assess whether, on the basis of national circumstances, a market is still susceptible to *ex ante* regulation”.

577 u slučaju veleprodaje, na osnovu sprovedene analize doneti rešenje o utvrđivanju javnog operatora
578 elektronskih komunikacija sa značajnim tržišnim udelom za uslugu (minimalnog skupa)
579 iznajmljenih linija u maloprodaji. Jedan broj regulatora u EU je na osnovu odgovarajućih analiza
580 tržišta uveo regulativu na maloprodajnim tržištu iznajmljenih veza (vidi fusnotu 12), a u Crnoj Gori
581 i Makedoniji su doneti i Pravilnici o minimalnom skupu iznajmljenih veza u maloprodaji (po našem
582 mišljenju nepotrebno).

583
584 Na taj način bi se moglo odustati od Pravilnika o sadržaju i obimu osnovnog skupa iznajmljenih
585 linija, koji je *per se* nepotrebna i nesvrshodna inovacija bez uzora u evropskoj regulatornoj praksi.
586 Istovremeno, uvela bi se regulativa u pružanju veleprodajnih/maloprodajnih usluga iznajmljenih
587 linija na način koji je uobičajen u svetu i primeren našoj dosadašnjoj regulatornoj praksi.

S poštovanjem,

Beograd, 07.08.2011. godine

TELEPROJEKT

Miroslav Stanković, dipl.ing.el